

Een partij in cyberspace

door Fons Van Dyck - 24 juli

Op maandag 22 april 1996 ging de SP van start met een eigen website op het Internet. De SP was daarmee de laatste Vlaamse politieke partij, op uitzondering van de VU, die zijn intrede maakte in cyberspace. Op het ogenblik dat we deze regels schrijven, is de website van de SP twee maanden actief. Zowel kwantitatief als kwalitatief mag de lancering geslaagd worden genoemd. De vraag rijst nu welke meerwaarde de moderne informatietechnologie kan leveren tot de werking van een politieke partij.

De site van de SP is opgevat als een elektronische krant, met dagelijks geactualiseerde berichten over de partij. Dat betekent elke werkdag een overzicht van het nieuws van de voorbije 24 uur van de SP, SP-ministers, parlamentsfracties. Maar ook het project-Coppieters-De Batselier en het publieke debat daarrond, zowel binnen als buiten de partij, vinden er hun plaats. De bedoeling is om op een snelle en volledige manier te informeren over het reilen en zeilen in en rond de SP. De klemtoon ligt daarbij op informatie. De website is geen propaganda-instrument of een goed ogende gadget. Hoewel de presentatie en toegankelijkheid van die informatie wel hun belang hebben.

De SP-site is ook een interactief medium. De gebruikers kunnen in een virtueel 'politiek café' hun reacties, opinies en vragen kwijt over alle actuele onderwerpen. Van de absolute voorrang van voetgangers op zebpaden over de gelijk-schakeling van de pensioenberekening voor mannen en vrouwen tot de zogenaamde 'bits-belasting' van minister Di Rupo.

De site heeft ook een servicefunctie voor de gebruikers. De site bevat een uitgebreide bibliotheek met standpunten en teksten van persconferenties van de SP. Een zeer handige rubriek overigens voor thesisstudenten. De site biedt op een gebruiksvriendelijke manier een overzicht van alle nationale en lokale manifestaties van de partij in heel Vlaanderen en Brussel en een 'Wie is wie?' met namen, adressen en telefoonnummers van nationale, provinciale en lokale mandatarissen van de partij. Ook zijn er automatische 'links'

met alle sociaal-democratische en socialistische partijen in Europa en de wereld en met andere progressieve organisaties in Vlaanderen. Ten slotte kunnen kandidaat-partijleden zich via de website aanmelden, een mogelijkheid die trouwens al is benut.

Wat waren de reacties tot nog toe? De website van de SP is de voorbije twee maanden meer dan behoorlijk bezocht geweest. Al meer dan 100.000 'hits' werden geregistreerd. 'Hits' geeft het aantal documenten weer dat binnen een website door verschillende bezoekers wordt geraadpleegd. Op dit ogenblik is het nog steeds zeer moeilijk om een precies aantal unieke bezoekers weer te geven. Het is dus wachten op een elektronische versie van de bekende CIM-cijfers, zoals die al jaren bestaat voor dag- en weekbladen, om een precies beeld en profiel op te maken van de gebruikers van de SP-site. Een handicap waar overigens de meeste organisaties op het Internet mee kampen.

Ook kwalitatief scoort de SP zeer goed. Zo wordt de site door het vakblad *Internet Tips* en *Advies* in het nummer van 20 mei 1996 geloofd als de enige site 'die de mogelijkheden van het medium optimaal benut'. En *De Morgen* van 22 juni 1996 spreekt zelfs van "de beste politieke site die op het Belgische Internet is te vinden."

De elektronische partij van morgen?

Wat is de plaats van het medium Internet in de werking van een politieke partij? Kunnen we straks de algemene vergaderingen van afdelingen en de nationale partijcongressen vervangen door praatgroepen met militanten die vanuit hun luie (?) zetel hun mening spuien? Krijgen de SP-leden binnenkort elke ochtend een lepel 'gezond verstand' van de voorzitter ingegoten via hun elektronische postbus? Het zijn intrigerende vragen, waarop het antwoord niet zo eenduidig is. Het meest opmerkelijk is wel de ongekende polarisering die het medium met zich brengt: van zeer grote sceptici tot passionele fanatici. Ongetwijfeld is deze discussie symptomatisch voor de onderliggende evolutie naar een nieuwe maatschappelijke organisatievorm waar volgens Jean-Claude Burgelman in zijn boek *Van Telegraaf tot Telenet* de 'informatie' dezelfde impact en belang

heeft als destijds de mechanisatie voor de industriële samenleving. Maar het is volgens Burgelman een evolutie die tegelijkertijd ook veel verder gaat, "omdat deze transformatie vooral een inhoudelijke menselijke kant heeft". Er is dus veel meer aan de hand. Laten we proberen door de bomen het bos te blijven zien.

Vooreerst is het belangrijk om te onderstrepen dat het Internet een communicatie-instrument moet zijn. Het gevaar van een nieuw elektronisch medium is steeds dat het een geliefkoosd speeltuintje van informatica-wizzards blijft. Een verhaal van 'bits and bytes', jachtig op zoek naar de nieuwste mogelijkheden van de techniek. Ook het Internet ontsnapt daar niet aan.

Daartegenover staat de noodzaak van geïntegreerde communicatie. Het belang van één strategie, één concept, één boodschap uitgedragen doorheen verschillende communicatiemiddelen. De recente verkiezingscampagne van de SP heeft in de praktijk bewezen dat zo'n geïntegreerde communicatiebenadering ook effectief werkt. De boodschap en de communicatie van de partij was altijd en overal eenduidig: 'Uw sociale zekerheid'. Het was een boodschap die door voorzitter Tobback werd gebracht op congressen en in tv-debatten, die als een rode draad doorheen de affichage- en advertentiecampagne liep en - wellicht doorslaggevend - die ook door kandidaten en militanten gemakkelijk werd overgenomen in hun dagelijkse contacten met de kiezers. Het Internet dient onderdeel te zijn van deze totale communicatiemix en mag geen eilandje op zich blijven voor 'websurfers'. Met andere woorden het Internet dient onderdeel te zijn van de politieke actie en communicatie van de partij en mag geen politieke gadget zijn.

Het Internet is in die filosofie een complementair medium dat de doelstellingen en acties van de partij moet ondersteunen. Het Internet kan dan ook geen bedreiging vormen voor de gangbare politieke besluitvorming in de partij. Het Internet kan die besluitvorming wel versterken en verfijnen. Het is in de eerste plaats een medium om snel en efficiënt informatie over de politieke werking van de partij ter beschikking te stellen van geïnteresseerde doelgroepen. Hier kan het Internet een belangrijke democratisering

van de politiek inluiden. Politieke informatie zit immers al te vaak gemonopoliseerd in partijhoofdkwartieren, studiediensten of ministeriële kabinetten. Kennis is dan macht, heet het. Met het Internet wordt die informatie op een snelle en kostenefficiënte wijze - de prijs van een lokaal telefoongesprek - toegankelijk voor grote groepen van politiek geïnteresseerden.

Het Internet is ook een interactief medium. Een medium voor tweerichtingscommunicatie. Het Internet sluit dan ook perfect aan bij recente ontwikkelingen in politieke partijen om zich als een glazen huis op te stellen en het rechtstreeks contact met de leden en de kiezers centraal te stellen in de politieke werking. De SP heeft in die zin de voorbije jaren een referendum onder de eigen leden georganiseerd, waaraan ongeveer 1 op 2 van de leden actief deelnamen, of zogenaamde Rondes van Federaties georganiseerd, waarbij het individuele partijlid de mogelijkheid krijgt om rechtstreeks de partijleiding en de bevoegde ministers te ondervragen over de politieke lijn - en soms ook stijl - van partij en regering, of de organisatie van hoorzittingen voor niet-partijleden ter voorbereiding van het politiek congres van december 1993. Het Internet biedt thans de mogelijkheid om elke dag een dialoog op te zetten tussen partij en publiek. Het biedt mogelijkheden tot interactieve communicatie en open debat, zowel verticaal als horizontaal. Met andere woorden: zowel van de top naar de basis als van de basis naar de top als tussen de partijleden en de niet-partijleden onderling.

VTM-isering

Uiteraard worden er terecht vragen gesteld bij de zogenaamde democratisering van de politieke informatie via het Internet en bij de inhoudelijke waarde en representativiteit van een politiek debat via elektronische weg. Het Internet blijft op dit ogenblik nog steeds voorbehouden voor de 'happy few'. Hoewel het aantal gebruikers procentueel zeer sterk toeneemt, blijft het in absolute cijfers nog steeds om een minderheid gaan. De doorbraak bij jongeren is echter wel significant. Wel kan worden verondersteld dat een aantal evoluties de komende maanden en jaren voor een doorbraak kunnen zorgen naar een breder

publiek. Zo is op het vlak van de distributie de installatie van Internetaansluitingen in de openbare bibliotheken gepland tegen einde 1996 en wie weet straks ook in de scholen van het secundair onderwijs? Op het vlak van het aanbod kan de lancering van de zogenaamde netwerkcomputer, die volgens prognoses amper 15.000 frank zal kosten en die het TV-scherm als monitor zal gebruiken, zorgen voor een doorbraak naar een groter, niet per definitie geïnformatiseerd publiek. De massale inburgering van het Internet zal echter afhankelijk zijn van de concrete toepassingen die worden aangeboden door ondernemingen, organisaties en instellingen. Wellicht zal enkel een popularisering van het Internetaanbod, met sport, ontspanning, toeristische informatie, zorgen voor een massaal bereik. De 'VTM-ïsering' van het Internet, als het ware.

Inzake politiek aanbod dreigt ogenschijnlijk het gevaar dat een kleine elite nog beter zal geïnformeerd worden dan vandaag al het geval is, terwijl voor de grote meerderheid van de publieke opinie de vervlakking en kloof met 'de politiek' nog zal toenemen. Is die pessimistische kijk op de toekomst gegrond? Neen, mits een aantal zaken voor ogen worden gehouden. Voor eerst is er vandaag - zonder Internet - al sprake van een kloof, ook binnen een politieke partij, inzake kennis tussen de zogenaamde opinie-makers aan de ene kant en de grote massa van leden en kiezers aan de andere kant. Naar schatting 10% van de leden van de SP neemt op geregelde tijdstippen op een georganiseerde manier deel aan de besluitvorming in de partij. Dit in de vorm van lidmaatschap van een lokaal partijbestuur, deelname aan federale en nationale congressen. Daartegenover staan 90% van de leden die de partijpolitiek op een veeleer passieve manier consumeren. Internet zal pas een substantiële bijdrage aan de democratisering van de politieke werking van de partij leveren, als het verder reikt dan de 10 procent goed geïnformeerden.

Wordt Internet het paradijs van de burgerdemocratie, zoals sommigen hopen/vrezen? Ook hier is het belangrijk te wijzen op de complementariteit van het medium. Internet zal niet in de plaats treden van de interne besluitvorming

van een partij of kan het wettelijk georganiseerd referendum niet vervangen. Wel is het op termijn perfect denkbaar dat mits aan een aantal voorwaarden wordt voldaan - beschikbaarheid en toegankelijkheid voor alle burgers - democratische verkiezingen en ook referenda door de overheid technisch worden georganiseerd via de elektronische snelweg. Al sinds enkele verkiezingen is dezelfde technologie immers al doorgebroken in de stemlokalen, blijkbaar zonder veel praktische problemen. Ik onderschrijf echter volledig de stellingen zoals die o.a. door Kris Deschouwer in zijn lezenswaardig boekje *Politiek zonder boe of bab* worden ontwikkeld dat "in de democratische praktijk niet het volk regeert, maar de vertegenwoordigers ervan".

Het medium Internet kan wel - indien op een correcte manier gebruikt - een bijdrage leveren tot de politieke participatie. Maar ook hier blijkt dat de 'cyberburgers' intelligenter zijn dan sommigen graag willen doen uitschijnen. Het is duidelijk dat formules als 'tele-voting', georganiseerd door één politieke partij, met subjectieve vraagstellingen, niet werken. Ook niet - en misschien vooral niet - op het Internet. Daarentegen werken formules als politieke praatcafés in de praktijk wél, waarbij het vooral de bedoeling is om een tegensprekelijk debat op gang te brengen en aldus politieke opinies te genereren, zonder de dreiging van politieke recuperatie door een partij. Maar ook hier leert de praktijk dat Internetgebruikers exemplarisch zijn voor een bepaalde 'no nonsense'-generatie, die open staat voor debat maar bij voorkeur zichzelf een mening vormt zonder opgeheven wijsvingertje. Deze debatten hebben louter de verdienste om ideeën met elkaar te confronteren en soms te laten botsen, zonder dat hieruit enige representatieve of kwantificeerbare conclusie kan worden getrokken. In dat opzicht verschilt een discussieforum als het 'politiek café' op de website van de SP in weinig van een debat tussen een levend publiek in een zaal. Enkel de pint achteraf moet alleen worden gedronken. De menselijke en culturele factor dus.

Een aantal uitwassen en extreem gebruik hebben recent terecht vragen doen rijzen over de zin en onzin van het Internet. Maar vooraleer het

kind met het badwater weg te gooien, moet men deze overweging voor ogen houden. Elke menselijke uitvinding of vernieuwing kan aanleiding geven tot excessen. Maar had de uitvinding van het wiel moeten verboden worden omdat eeuwen later duizenden mensen elk jaar hun leven laten in een verkeersongeval of had de ontdekking van het vuur moeten tegengegaan worden omdat wie met vuur speelt zich kan verbranden?

Aspecten van de nieuwe sociale kwestie

door Mark Elchardus en Michael Debusscher - 22 juli '96

De "nieuwe sociale kwestie" is vooralsnog een vaag begrip, een verzameling van symptomen, waarin verschillende auteurs verschillende accenten leggen. In deze bijdrage gaat de aandacht hoofdzakelijk naar een beschrijving van de symptomen. Centraal staat de vraag: welk geheel van maatschappelijke ontwikkelingen laat ons toe van een nieuwe sociale kwestie te spreken? Op de, overigens verstrekkende, implicaties ervan gaan wij vooralsnog niet in.

De antinomie van economie en samenleving of de zelfondergravende verzorgingsstaat

De tewerkstellingscrisis waarmee we de laatste kwarteeuw geconfronteerd werden en de manifeste tekenen van sociale uitsluiting hebben de vrees voor een dualisering van de samenleving aangewakkerd. Uit gegevens van het Centrum voor Sociaal Beleid [1] blijkt nochtans dat er tussen 1985 en 1992 geen toename van de ongelijkheid in de verdeling van inkomens kan worden vastgesteld. Het inkomen van de armste groepen steeg zelfs iets meer dan dat van de middengroepen. Evenmin nam de proportie armen toe.

De verklaring voor die vaststelling, die tegen de intuïtie van veel mensen ingaat, ligt hoofdzakelijk in twee factoren: de toename van het aantal tweeverdienersgezinnen of het aantal actieven met een eigen inkomen enerzijds en de werking van ons sociale zekerheidsstelsel anderzijds. De eerste ontwikkeling zorgt ervoor dat de meeste gezinnen over méér dan één, dikwijls ook over verschillende soorten inkomens beschikken. Wie ondanks die ontwikkeling toch onder de armoe-

degrens dreigt te zakken, wordt in vele gevallen doeltreffend geholpen door het sociale zekerheidsstelsel. Niet minder dan 41% van de gezinnen zijn arm vóór de transfers die het stelsel verwezenlijkt, 5,7% zijn nog arm ondanks die transfers. Anders gesteld, 86,2% van de gezinnen die zonder de sociale transfers arm zouden zijn, worden dankzij het sociale zekerheidsstelsel tot boven de armoedegrens getild [2].

Dat succes is opmerkelijk als we het vergelijken met de Verenigde Staten. Vóór de sociale transfers is daar 35% van de bevolking arm, na de transfers nog steeds 25%. De doeltreffendheidsindex ligt daar op 29,3% in plaats van op 86,2%. Tevens zien we dat in België vóór de transfers méér armoede wordt gecreëerd dan in de VS. Dat wijst op één van de belangrijke problemen van onze sociaal-economische organisatie. Wij lossen sociale problemen op door hoge transfers en inkomensverdeling, waardoor we de arbeid zwaar belasten en een economie creëren die zwak presteert op het vlak van de jobcreatie. Op die manier scheppen we een enigszins paradoxale toestand. Omdat de economische en organisatorische dynamiek van de hedendaagse samenleving naar massale en langdurige werkloosheid tendeert, wordt de sociale factuur van de transfers steeds zwaarder, wat de lasten op arbeid verhoogt en op die manier bijdraagt tot verdere en, onder de gegeven omstandigheden, meer duurzame werkloosheid en uitsluiting. Die paradox wordt door een aantal auteurs beschouwd als één van de symptomen van een nieuwe sociale kwestie [3]. Ten gevolge van die paradox lijken het economische en het sociale niet alleen verschillend van elkaar, maar tegenstrijdig, als zouden ze elkaar wederzijds aanvreten.

De toegenomen samenhang van lage scholing, uitsluiting en armoede

Terwijl de individualisering van het inkomen, de groei van de samenleving van tweeverdieners en de werking van het sociale zekerheidsstelsel er samen in slagen de toename van de armoede en de ongelijkheid in toom te houden, zien we dat ongelijkheid en de kans op uitsluiting en armoede steeds duidelijker gaan samenhangen met het opleidingsniveau. De sociaal-economische